

Hrvatski SAN

Stan, posao, obitelj, zdravlje i prijatelji. Tako danas sanjaju Hrvati.

Skromno. No, istraživanje koje su proveli Forbes i Institut "Ivo Pilar" pokazuje da je mali san većine otvorio prostor za američki san na hrvatski način /
Tanja Tolić

Američki san je san o zemlji u kojoj bi život trebao biti bolji, bogatiji i ispunjeniji za svakoga, san koji svatko može ostvariti u skladu sa svojim sposobnostima i dosezima. Europljani teško razumiju taj san, a i mnogima od nas on je postao tegoban i teško je u njega vjerovati. To nije samo san o automobilima i autocestama, nego san o socijalnoj pravdi koja omogućuje svakom muškarcu i svakoj ženi da dosegnu maksimum onoga za što su sposobni, san kojeg će im drugi priznati, san koji ne ovisi o rođenju ili statusu.

Tako je prije gotovo 80 godina u svojoj knjizi "The Epic of America" pisao James Truslow Adams. Bio je prvi koji je definirao tu eteričnu auru čežnje koja je mnoge natjerala preko oceana ili preko cijelog američkog kontinenta u potrazi za boljim životom.

Hrvati, s druge strane, nemaju definiran hrvatski san. Ispitivanja koje je proveo Institut za društvena ►

Razlike u stupnju sreće (zadovoljstva) mjerene u grupama s različitim prihodima (po članu kućanstva)

Indeks sreće	Grupe po prihodima (u eurima, prosjek)						
	do 70	71 do 130	131 do 270	271 do 400	401 do 530	531 i više	svi
Osobni indeks sreće:							
Zadovoljstvo materijalnim statusom	2,8	4,0	4,6	5,3	6,0	6,8	5,0
Zadovoljstvo zdravljem	6,0	5,9	6,6	6,9	7,3	7,8	6,7
Zadovoljstvo uspjehom u životu	5,2	5,3	6,2	6,7	6,8	7,4	6,3
Zadovoljstvo odnosima s obitelji i prijateljima	8,1	8,2	8,5	8,5	8,3	8,5	8,4
Zadovoljstvo osjećajem fizičke sigurnosti	6,9	7,6	7,2	7,4	7,3	7,3	7,3
Zadovoljstvo prihvaćanjem u zajednici	6,9	7,8	8,0	7,9	7,8	7,8	7,9
Zadovoljstvo sigurnošću u budućnosti	5,3	5,4	5,6	6,1	6,4	6,5	5,9
Nacionalni indeks sreće:							
Zadovoljstvo ekonom. situacijom u HR	2,2	2,8	2,7	3,1	3,1	3,6	2,9
Zadovoljstvo stanjem okoliša u HR	4,0	5,0	4,6	5,2	5,1	5,4	4,9
Zadovoljstvo socijalnim uvjetima u HR	2,0	2,7	2,7	3,0	3,0	3,4	2,8
Zadovoljstvo Vladom RH	3,2	2,8	2,7	2,9	2,7	3,3	2,8
Zadovoljstvo biznisom u RH	3,3	3,4	3,4	3,7	3,6	4,3	3,6
Zadovoljstvo nacional. sigurnošću u RH	5,1	5,5	5,3	5,5	5,6	6,1	5,5
Životno zadovoljstvo	2,5	2,7	3,0	3,1	3,2	3,5	3,0
Stupanj sreće	7,0	7,0	7,6	8,0	8,0	8,6	7,7

* Institut Ivo Pilar, 2005., uzorak 896 ispitanika

istraživanja "Ivo Pilar" i koje prvi put objavljuje upravo hrvatski Forbes pokazuju da, ako hrvatski san i postoji, onda je malen, skroman i ne uključuje skupe automobile, visoke nebodere i dugačke autoceste.

Hrvatski san podrazumijeva najprije siguran život: siguran posao (koji se najlakše nalazi u državnim i javnim poduzećima), prosječne mjesečne prihode koji ne prelaze 3000 kuna po članu kućanstva te stambeni prostor u vlasništvu. Hrvati koji "sanjaju" žele biti dobro obrazovani, žele biti dobroga zdravlja te živjeti sa što je moguće

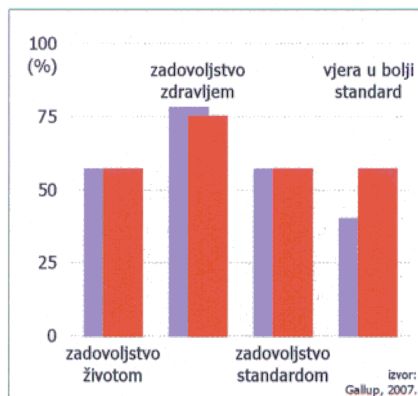
manje svakodnevnog stresa. Ilustracije radi, oni među nama koji su najsretniji (a time podrazumijevamo i da žive hrvatski san) od kuće do posla i obratno potroše najviše trideset minuta, bilo da idu pješke ili se voze u automobilu, autobusu, tramvaju ili vlaku...

Najvažnija karakteristika našeg malog hrvatskog sna nema, međutim, nikakve veze s onim što posjedujemo, što možemo kupiti ili koliko možemo zaraditi. Dobri obiteljski odnosi, kao i odnosi s prijateljima, najviše su pozicionirani na listi naših žudnji za dobrim životom.

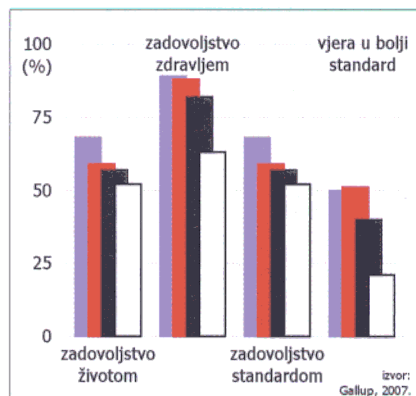
Dvoje hrvatskih znanstvenika koji

su nam pomogli definirati hrvatski san - prof. dr. Ljiljana Kaliterna Lipovčan i doc. dr. Josip Burušić, oboje iz Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar" - pri njegovu su definiranju zauzeli tzv. bottom-up pristup. Pojednostavljeno rečeno, odredili su kategorije za koje možemo opravdano reći da čine san svakoga čovjeka, pa i hrvatskih građana, a onda pogledali što nacionalna istraživanja govore o ljudima koji su ostvarili to "nešto". To nešto u slučaju hrvatskoga sna definirali smo zajednički kao osjećaj sreće.

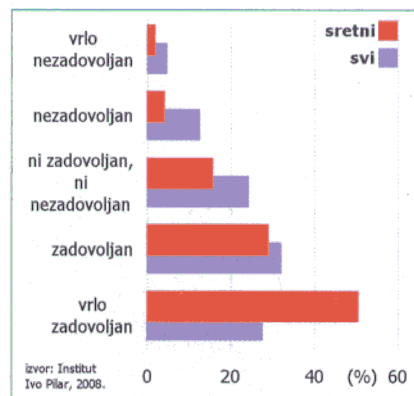
"Pojmovi životnog zadovoljstva i sreće ubrajaju se pod širi pojam onoga što se na engleskom jeziku zove 'subjective well-being' ili subjektivna dobrobit. U suvremenoj se literaturi on određuje kao stupanj u kojem ljudi u nekom društvu ili državi uspijevaju ostvariti one vrednote do kojih drže, koje su im važne", objašnjava znanstvenica Ljiljana Kaliterna Lipovčan. Sreća i životno zadovoljstvo u empirijskim se istraživanjima mjere standardiziranim skalama. Proučavajući istraživanja Instituta za društvena istraživanja provedena na nacionalnim i reprezentativnim uzorcima, znanstvenici s kojima smo surađivali uspjeli su iščitati obilježja, stavove i uvjerenja ljudi koji su za sebe rekli da su izrazito sretni. Dakle onih za koje možemo, s obzirom na najviši stupanj sreće, pretpostaviti i da doista žive hrvatski san.

Hrvati (plavo) i Hrvatice (crveno) koji su zadovoljni životom, zdravljem i standardom

Zadovoljstvo po dobi: 15-24 godina (plava), 25-34 (crvena), 35-49 (crna) i 50 i više (bijela)

Grafikon prikazuje koliko su najsretniji Hrvati (crvena) zadovoljni svojim zdravljem

Koliko često vidate svoju djecu koja ne žive s vama?

Spol:	muškarci	žene	ukupno
Više od jednom dnevno	11,2	17,6	14,5
Svaki dan ili gotovo svaki dan	10,4	11,5	11
Jednom tjedno do jednom do dvaput mjesečno	13,2	15,3	14,3
Nekoliko puta godišnje ili manje	3,6	3,8	3,7
Djeca žive sa mnom/Nemam djecu/Ne znam	61,7	51,8	56,5
Broj ispitanika	388	612	1000

* European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008., broj ispitanika 1000

Koliko često vidate roditelje koji ne žive s vama?

Spol:	muškarci	žene	ukupno
Više od jednom dnevno	8,1	6,2	7,1
Svaki dan ili gotovo svaki dan	13	12	12,5
Jednom tjedno do jednom do dvaput mjesečno	14,1	25,1	19,9
Nekoliko puta godišnje ili manje	6,4	6,7	6,6
Roditelji žive sa mnom/Nemam roditelje/Ne znam	58,4	50	54
Broj ispitanika	388	612	1000

* European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008., broj ispitanika 1000

Koliko često vidate prijatelje i susjede?

Spol:	muškarci	žene	ukupno
Više od jednom dnevno	15,4	14,5	14,9
Svaki dan ili gotovo svaki dan	49,5	47,3	48,3
Jednom tjedno do jednom do dvaput mjesečno	33,2	34,3	33,8
Nekoliko puta godišnje ili manje	1,3	3,2	2,3
Nemam ih/Ne znam	0,6	0,7	0,7
Broj ispitanika	388	612	1000

* European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008., broj ispitanika 1000

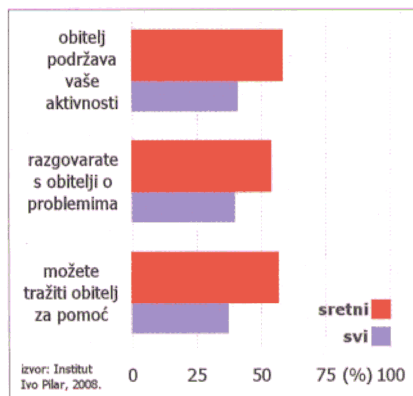
Znanstvenici iz Instituta za društvena istraživanja 'Ivo Pilar' Josip Burušić i Ljiljana Kaliterna Lipovčan

Onih koji svoj osjećaj sreće na ljestvici od 0 do 10 ocjenjuju čistom desetakom u Hrvatskoj ima zapravo prilično mnogo – između 11 i 12 posto. A ono što sretni hrvatske građane najviše razlikuje od ostalih koji nisu toliko sretni jest izrazito zadovoljstvo zdravljem, odnosima u obitelji i odnosima s prijateljima. Oko 90 posto sretnih Hrvata izjavilo je u raznim istraživanjima da im je zdravstveno stanje vrlo dobro ili dobro te procijenilo da su izrazito zadovoljni odnosima s bližnjima, u koje obavezno ubrajaju i prijatelje.

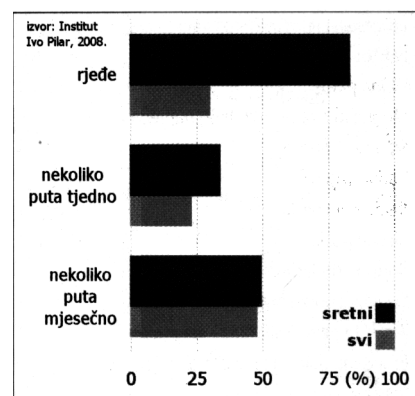
Polovica najsretnijih Hrvata tako, primjerice, svoje prijatelje viđa nekoliko puta mjesečno, dok ih trećina viđa nekoliko puta tjedno. Polovica sretnih Hrvata može često ili uvijek od svoje obitelji zatražiti pomoć, dok isto može učiniti tek trećina "običnih" Hrvata, koji se ne smatraju toliko sretnima.

Sretnici među nama često razgovaraju s članovima obitelji o svojim problemima, a gotovo 60 posto tih najsretnijih obitelj uvijek podržava u njihovim planovima. Drugim riječima, imaju jako dobro zaleđe, sigurnu luku u kojoj

uvijek mogu naći utočište. Uspoređujući Hrvate s Nizozemcima ili, primjerice, Amerikancima, možemo vidjeti da je u Hrvatskoj više onih (36 posto) koji su vrlo zadovoljni odnosom s bližnjima, nego u Nizozemskoj (23%) ili Sjedin-

Najsretniji Hrvati (crvena boja) imaju veću podršku obitelji od hrvatskog prosjeka

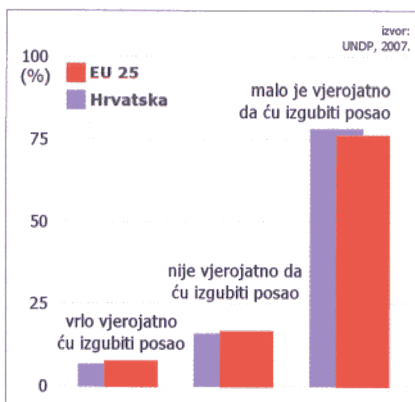
Hrvati koji su jako sretni nešto se češće viđaju sa svojim prijateljima od prosjeka

jenim Američkim Državama (27%). Zadovoljniji smo i svojim zdravljem, no zato su Nizozemci i Amerikanci sretniji životom u cijelosti, što možemo vjerojatno tumačiti boljim standardom života. Hrvatska istraživanja, međutim, pokazuju da se Hrvati smatraju prilično sretnim narodom, iako nisu osobito zadovoljni svojim životom (ocjena životnog zadovoljstva ne prelazi trojku na skali od 0-10, dok stupanj sreće prosječno iznosi 7,7).

Novac, naravno, ne može kupiti sreću, no u Hrvatskoj, pokazuju istraživanja sociologa, i dalje snažno utječe na osjećaj sreće. Što više novca zarađuju, to su Hrvati i zadovoljniji, logično, svojim materijalnim statusom i uspjehom u životu, ali i zdravljem, osjećajem fizičke sigurnosti, prihvaćenošću u zajednici te sigurnošću u budućnost.

Zašto je hrvatski san skroman? Profesorica Kaliterna Lipovčan objašnjava kako je hrvatski san, kao i svačiji san, djelomično odraz vremena u kojem živimo. "Vjerujemo da u sadašnjem trenutku velike nestabilnosti u svjetskom gospodarstvu siguran posao postaje sve više san svih ljudi. Može li se reći da je to skromno u trenutku kada se najavljuju ili čak već i provode masovna otpuštanja diljem svijeta", pita se znanstvenica Kaliterna Lipovčan.

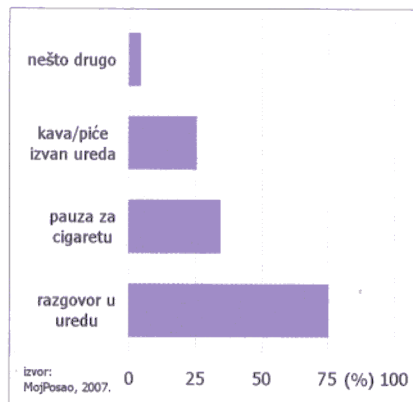
Njen stav potvrđuju i ispitivanja

Percepcija zaposlenih ispitanika o sigurnosti njihova zaposlenja u idućih šest mjeseci

društvenih i životnih vrijednosti među Hrvatima. Nešto više od polovice Hrvatica i Hrvata trenutno je zadovoljno standardom svojeg života, no manje od polovice populacije vjeruje da će se taj standard nastaviti poboljšavati. Oko trećine misli baš suprotno - da će se pogoršati, a što su ljudi stariji, to im je optimizam slabiji.

Istraživanja, međutim, posredno ukazuju na jedan vrlo zanimljiv fenomen: upravo zato što većina Hrvata sanja skromne snove, Hrvatska je u ovom trenutku idealna zemlja za ostvarivanje "američkog sna". Naravno, na hrvatski način. Čeznja za sigurnim poslom u državnoj službi, stanom ili kućom u vlastitom vlasništvu te ljubavlju i osjećajem topline, Hrvatima koji su hrabri, imaju kapitala i pametnu ideju stvara idealnu

Zašto se Hrvati druže s kolegama za vrijeme radnog vremena (moguće više odgovora)

pozornicu za ostvarivanje novog, ambicioznijeg hrvatskog sna. To vrijedi, naravno, pod uvjetom da su preboljeli strah od uspjeha i, još više - promjene, ili da su u životu doživjeli i preživjeli točku preokreta - trenutak kada su možda shvatili da su toliko izgubili da su spremni i sve osvojiti.

Trojac iz naše priče o velikom ili novom hrvatskom snu potvrđuje upravo to. Nenad Bakić, bivši vlasnik portala MojPosao, gradi je svoj biznis strpljivo i uporno i može se, kako kaže jedan njegov bivši suradnik, pohvaliti mogućnošću gledanja u budućnost. Opisuju ga kao jednog od najsposobnijih ljudi u hrvatskom poslovnom svijetu. Kažu da je osoba koja je barem jedno desetljeće ispred svoga vremena.

Pri izboru zaposlenja koji vam je faktor najbitniji? (%)

Faktor	do 30 godina	31 i više godina
Visina plaće	81	76
Mogućnost profesionalnog napredovanja	63	50
Sigurnost posla	47	50
Radno vrijeme	41	33
Reputacija tvrtke	17	24
Blizina posla	13	14
Bonusi i dodatne nagrade	8	10
Socijalna odgovornost poslodavaca	6	8
Različite beneficije	5	6
Broj dana godišnjeg odmora	3	4
Vodstvo tvrtke u sektoru	3	4
Nešto drugo	6	7

* MojPosao, Istraživanje o zapošljavanju, 2008., 2000 ispitanika

Pokretanje vlastitog posla (%)

	Nisam još pokrenuo ali planiram u budućnosti	Razmišljam pokrenuti	Već sam pokrenuo	Zasad ne planiram
Umjetnička struka	34	18	5	42
Obrtnička škola	33	22	6	39
Tehničke znanosti	30	16	7	46
Društveno-humanističke znanosti	28	17	5	50
Biomedicinske i medicinske znanosti	28	3	3	65
Gimnazija	26	16	8	50
Prirodne znanosti	25	9	4	63
Strukovna škola	23	17	3	57

* MojPosao, Istraživanje o zapošljavanju, 2008., 2000 ispitanika

Miroslav Plišo je sa 19 godina došao iz Travnika u Zagreb studirati pravo. Zanat je tesao u odvjetničkim uredima, a onda je došao dan kada se, nakon godina napornog rada, upitao želi li biti tek jedan mrav u krcatom mravinjaku. Mogao je, kaže, kupiti stan, kuću, brod, vikendicu... ali se sjećao jednog imanja iz djetinjstva i jednog čovjeka koji je u njemu uživao. Od fanatika korporacijskog odvjetništva pretvorio se u proizvođača maslinovog ulja svjetske kvalitete te izvrsnog crnog i bijelog vina.

Životna priča Damira Vandelića je možda – možda, kažemo – najnevjerojatnija. Šest je mjeseci proveo u ratnom zarobljeništvu; on je doista čovjek kojeg je život natjerao do ruba. To ga je kaže učinilo bitno čvršćim. Uspjeh je postigao teško, ali je igrao fer. Danas je čovjek s pet krupnih upravljačkih funkcija u Adris grupi, tvrtki koja se uvrstila među 20 hrvatskih poslodavaca prvog izbora u 2008. godini.

Bakić, Plišo i Vandelić nisu, naravno, jedini Hrvati koji sanjaju veći san. Ima ih još puno, a imena mnogih od njih većini ne govore ništa. Najčešće zato što iza tih ljudi ne stoji još dovoljno kapitala da bi mogli katapultirati svoje snove u orbitu uspjeha, no hrabriji Hrvati svakako dolaze. Vrlo jednostavno rezonirajući, to su svi oni koji danas sami sebe zapošljavaju, rade kao “slo-

Velike tvrtke u kojima je najbolje raditi

1. DM - Drogerie markt
2. Puljanka
3. Orbico
4. Orvas Plus
5. Končar-Energetski transformatori
6. Belupo
7. Auto Hrvatska
8. Holcim
9. Končar – elektrotehnika i informatika d.d.
10. HGspot

* MojPosao, 2008., 51 tvrtka, 3000 zaposlenika

Male i srednje tvrtke u kojima je najbolje raditi

1. Kožul
2. Alarm automatika
3. PK (Palfinger Kran)
4. FedEx Express (Rhea)
5. Srce
6. Smit Commerce
7. Tehnomobil
8. Avon
9. Urban konstruktor
10. Neckermann – Kataloška prodaja

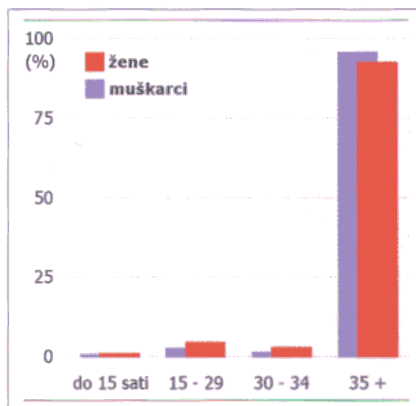
* MojPosao, 2008., 51 tvrtka, 3000 zaposlenika

bodnjaci”. Statistike, primjerice, pokazuju da tek 4,4 posto muškaraca koji rade u nekoj tvrtki često rade subotom i nedjeljom. Postotak “slobodnjaka” koji često rade subotom i nedjeljom penje se, međutim, do 33 posto. To je zato što znaju da rade za sebe. Sve je više i onih koji razmišljaju o pokretanju vlastitog biznisa.

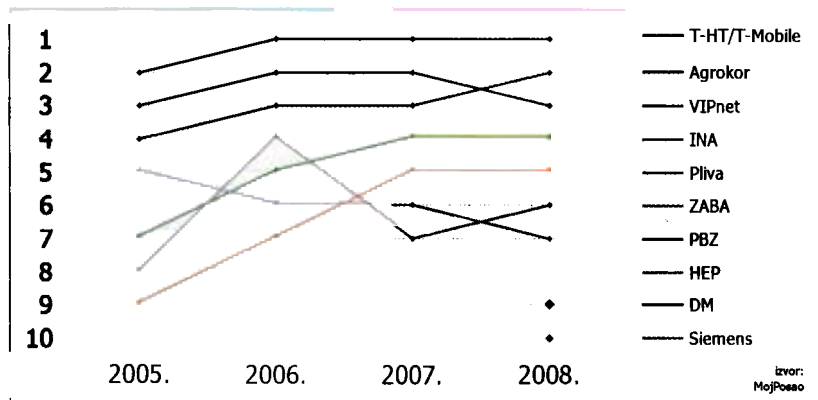
O tome, primjerice, sanja 52 posto onih iz umjetničke struke, 55 posto iz obrtničkih škola, 46 posto ljudi koji su završili tehničke znanosti, 45 posto onih društveno-humanističkog usmjerenja... Od svih vrsta tvrtki u Hrvatskoj, prema podacima Eurofounda, 39 posto je onih koji imaju jednog zaposlenog. Samog sebe koji sanja bolji život.

Hrvati su pritom i više nego dobri radnici: šesti su na ljestvici 10 najvećih radnika u Europi. Pokazuju i inicijativu: svaki deseti je bio na 20 i više različitih razgovora za posao. Radnici su novoga

doba – 76 posto onih do 30 godina kažu da im je bitna socijalna osviještenost njihovog poslodavca, a taj je postotak i veći (83 %) među onima starijima od 30 godina. Postoje, naravno, i neke razlike u stavovima, ovisno o dobi i obrazovanju. Oni slabije obrazovani, kad biraju posao, najviše razmišljaju o sigurnosti radnog mjesta, oni s fakultetom gledaju koliko će imati prilike za napredovanje. Ovo posljednje u izboru zaposlenja vodi i radnike do 32 godine, dok stariji razmatraju koliko tvrtka vodi u svom sektoru i, slijedom toga, koliko garantira siguran posao. Ipak, primarni razlog za odabir nekog posla i dalje je visina plaća. To ne treba čuditi ako se zna, kako pokazuju svjetska istraživanja, da osjećaj sreće raste do granice od 13.000 američkih dolara bruto nacionalnog dohotka. Kad se ona dosegne, porast materijalnog blagostanja više ne utječe na to koliko smo sretni. A možda ni na to što se usuđujemo sanjati. **F**

Koliko sati tjedno rade Hrvati i Hrvatice u dobi od 25-45 godina (Eurostat, 2008.)

Grafikon pokazuje kako se kretao poredak deset poslodavaca prvoga izbora u Hrvatskoj (prema mišljenju zaposlenika) u posljednje četiri godine, od 2005. do 2008.